



Pèl & Ploma

VOL. III

NOVEMBRE 1901

NÚM. 82

La processó de la morta

LES campanes del campanar de l'església parroquial tocaven de mort. P'els carrers del poble, estols d'endolats anaven y venien del casal de Tornamira de veura y de pregar per la difunta. Els visitants després de contemplar la capella, la vestidura y el posat de l'amortallada, satisfeta la curiositat, retornantse á ca-seva s'entretenien planyense d'aquella primarencia mort sobrevenguda en mitj de la joventut y la bellesa, llamentant la falta que faríel angelet rosat y ros que tres días abans havia dat á llum y fins condolintse de la soledat y abandono en que quedava el pare desventurat. — ¡Vaya una desgracia, deyen; y lo pitjor que no té remey! — ¡En aquet mon no's pot estar be; qui no te mal que n'esper! — ¡Veyes aquesta senyora qui no fa un any que va venir, ben casada, res li faltava y en un instant tot ho ha perdut! — ¡Devant la mort no hi valen ciencies, riqueses, ni poder; tots som iguals! — ¡Y xerrant, xerrant, treyen á rotllo tot lo que de bo y dolent sabien de la morta, que no era gaire, y sens adornasen seguien mormolant histories sens fonament y fets inventats, mentres les parelles de joves enamorats, un poch més endavant, un al costat de l'altre y agafats de la ma, se miraven am passió y amor, sens presentir les miseries y tristeses de la vida.

L'existencia d'aquella jove estrangera era per mi un misteri. Poch sabie de la seva vida: Un vell patró contava que'l capitá de l'*Anibal* don Jaume Ferrer, am qui navegava á les hores, l'havía duita á Palma de poch anys, per haverse mort la mare abordo, en el port de Nova-York, després del conveni de Zanjón. Entre la tripulació va dirse qu'era filla d'un filibuster, molt amich del capitá, fusellat en el temps de la guerra, pero no faltave qui sospi-

tás altre cosa. D. Jaume va tenirla alguns anys á la seva trista y modesta casa de debes la Llotja amb una germana fadrina y vella y no gaire amorosa; després va posarla á un colegi de monges del mitjdía de França, y á la sortida, mort ja el capitá y la germana, els parents d'aquets á qui havie quedat encomanada varen casarla amb un jove enginyer, amich de la familia, llevors nombrat pera dirigir les mines de plom del poble ahont vangueren á viure, sens tenirhi cap parent, ni sols coneguts. Jo no més la conexie d'haverla vista unes quantes vegades, casi sempre de lluny, sens dirigirli may la paraula. Aixó unit al aïslament en que vivie, á la seva joventut y bellesa y á la visible dolçor del seu caràcter, m'omplie de curiositat y era tal volta la causa del inmotiviat condol am que la mirave y de la fonda simpatia que m'inspirave. ¿Havie acceptat l'enginyer indiferent y resignada als consells d'els que creien assegurarli el ben estar del pervenir, conservant emperó en el fons del cor, sens discutirho y casi sens darsen conte, invencible y suprem, el gelat menyspreu am que pagave á'l seu cortés, inevitable y crudel marit, el qu'ell sovint li demostrave besantli respectuosament la ma, com el distingit tirador d'en Baudelaire? — ¡Qui ho sap! —

El part, segons deie la llevadora, era estat felís, normal, sense cap complicació. — El segon día desconeguent-se la causa se notá el pols fluix y apagat, falt de batechs y am frequents irregularitats, seguides de curts acubons. No hi havie febre, angunia ni cap mal estar; sols un poch d'abatament y rés més. La partera passá la nit relativament tranquila, fins á trench d'auga en que sobrevengueren nous desmais més llarchs y més espessos que'ls anteriors, y arribada la sortida del sol va tenirne un més fondo, del que no torná.

¿Morí de degeneració grassa ó d'atrofia del cor, ó com sostenie el metje foraster, fent un dignóstich nou y sorprenent, de *bocio*; encara que reconeguent que'ls símptomas no eran del tot clars y precisos? — ¿Acabá la vida per no haverli injectat á temps líquit que normalisès la circulació accidentalment empobrida; ó á causa d'una forta impressió de dolor ó d'alegría, com suceheix amb els sers febles y molt

sensibles? — ¿Va morir-se arribada la seva saó com la flor d'els ametllers de la vall?

A la posta del sol els invitats acudirem al

palau de Tornamira per acompanyar la morta al cementiri. El sever casal á un recó de la vila, entre horts y camps ben conrats, me semblava una rica abadía rural am les espayoses habitacions y les cel·les d'els monjos, les complicades dependencias, la torre-campanar y l'esglesia que suposava á l'altre banda del edifici.

Pujarem per una ampla escala de pedra viva am balustres de ferro, frontera de la portalada, enmitj de l'arch central del vestibul y atravessarem tres ó quatre sales avans d'arribar á la cambra de la morta, anava á dir, al camaril de la santa.

Els tapissos, quadros, estampes y altres objectes d'art que cubrien les parets d'aquelles sales me parexién sever y artístichs ex-vots, distribuïts y colocats amb esment y bon gust, no com els prosaichs, lletjos y á voltes grollers membres humans de cera, cartró ó fulla de plata, paga de la miraglosa cura, els vestidets d'infant y les robes d'els soldats, mariners y gent del poble lliberts de temuda mort, les ridícoles pintures recordant la desgracia que motivá la ofrena, els barquets simbolisant tempestats corregudes en el mar, les sabates, capells, pistoles, crosses y tantes altres presentalles recorts de sufriments passats, que's veuen am disgust y repugnancia en els santuaris, hermites y oratoris més visitats.

En el fons del camaril se descubria l'altar y sobre l'altar, baix doser, el Sant Cristó, entre quatre canalobres de plata ab ciris de cera groga ence-



«ESTATUA PER EL PANTEÓ DE LA FAMILIA MUNDET,

D'AREYNS DE MAR», PER JOSEPH LLIMONA

sos, les parets tapissades de domás morat y en mitj de l'estancia, demunt un rich drap de vellut vermell fosch ab galons d'or, el bell y ufanós cos de la morta reclinat dins un vas de xiprer ab vius daurats. Duïe el vestit de Nostre Senyora de l' Assunció: una túnica d'estam morat pujada fins el coll y molt estreta de mànegues y demunt la túnica, abrigat pel cap, un blau mantell de llana fina, estés en llarchs plechs per cada costat. Sols quedave descuberta l'esblancahida cara y les aristocrátiques mans, creuades sobre el pit. La corona era un círcol de plata cobert d'estrelles. — Les que li dedicaven les senyores del poble, la Junta de la societat minera, els empleats y la de violetes naturals, delicat recort d'els obrers, estaven espargides ab art pel seu entorn entre les atxes y fanals que omplien de brillant claretat aquella cambra. Parexié el ninxo de la Mare de Deu d'Agost en el fons de la més rica y sumptuosa capella de la vehina esglesia la revetlla de la festa á l'hora en que s'havíe de transportar la Santa desde el seu altar al mitj del temple, com ho feien ca-d'-any á la parroquia, posantla sobre aquell alegre llit de mort ab pabelló de domás y elegants pilastres, alçat demunt l'empostissada que p'els costats voltan els escalons plens de cossiols ab flocaters, aufábagues, perpetos, bells-veurers y sempre-vives. La imatge de la parroquia no teníe la fiso-

llargues y la roba policromada y daurada, ab plechs acartonats, com les hermoses estatuas del sigle xvi.

Próxim ja l'acabament del día, la rosca de la



«ALTRE ASPECTE DE LA MATEIXA ESTATUA»

PER JOSEPH LLIMONA

nit s'anave estenent per les aplerades sales que antigues aranyes y pesades llumaneres de brillant llautó il·luminaven feblement. La resplandenta y viva claretat de la cambra mortuoria feie més intenses les ombres de les altres estancies plenes de llargues files d'apinyada concurrència. Els preveres de la parroquia, que acabaven d'arribar am creu alçada, revestits dels ornaments litúrgichs, cantant el salm *Verba mea...*, després de recitar am veu baixa l'acostumat *responsori*, enrevoltats á la morta la benehiren ab aigua salada, y según l'us del poble s'assegueren á la renglera de cadires de repós que havie preparades, quedant solzament drets devant l'amortallada els escolans que portaven la Creu y els cirials.

Llevors comença el Sant rosari. — La popular pregaria, composta de *pare nostres* y *ave maries*, de repetits y monótons alts y baixos, de la unissonant y desentonada cansoneta d'els vicaris contestada p'els demés assistents ab murmuri d'eixám d'abelles, que tantes vegades havie escoltat indiferent y distret, en aquella hora melangiosa, ab l'ambient de les enfosquides y sumptuoses cambres, ab l'indecís rastre del passat llegendari, ab la tristor de la caiguda grandesa, ab la visió melancólica de ventures fugides, de patiments acabats, de llágrimes secades, d'esperances esblaimades y mortes, unintse, mesclantse, confonentse ab els apagats y seguits cants de la natura, ab el soroll somort y tremolós del fregadiç de les rodes del molí y de l'aigua caiguent per la cascada del restrellador, ab la remor vibrant entre els arbres, com sospirs de les cordes de l'harpa mogudes pel vent, ab la piuladissa d'els gorrións acotxantse sote les branques, ab els crits y rialles d'els infants en mitj de la plaça del palau y ab el só oscilant, acompassat y trist de les campanes de la parroquia, va produhirme una impressió viva, fonda, imborrable, la sugestió del present y del passat, de lo que pensave, lo que veie, lo qu'escoltave y lo que sentie en lo íntim del cor, confosa mescolança d'els recorts anyoradissos, d'els aimats plaers de la vida, de les tristeses de la temuda mort, de les ánsies de la fe y de la poética devoció an els ensomnis del art y del amor.

Acabat el murmuri de la pregaria la processó

va formarse lentament. — Desde el lluminós camaril atravessant la ranglera de sales, baixá per l'ampla escala, seguí per la plaçeta y pel camí d'els vells noguers, cap els carrers del poble. — Devant l'esglesia parroquial s'aturá breus moments, continuant després el seu camí fins el cementeri, dins l'ombrívol pinar del coster de més aprop. Anaven devant els negresestandarts y els escolanets am la Creu y els cirials, després dels escolans una doble fila d'homes ab llargues vestes que duien penjat al extrem d'un pal trists fanals d'els qu'eixie una débil llançada de llum, llevors venie l'estol d'els músichs y els d'els cantors, seguits de dues rengleres d'els primatxers, beneficiats y preveres, aquells ab capa y bordó y els altres ab lloba y roquet y ciri de cera blanca, alternant els cants litúrgichs del *de profundis*... ab la música y els cantors. En mitj d'els preveres quatre joves de les més distingides families del poble portaven l'urna ab tapa de cristall dins la que se veie la bella figura de la morta, semblant á la flor crepuscular obrint la corona de ses fulles, á la posta del sol. Derrere l'urna anave'l rector oficiant ab rich mantell pluvial y els dos ministres, un á cada costat, ab casulla de vellut negra galonada d'or; y després seguíen els endolats y demés acompanyants ab gruixudes atxes de cere y al últim una multitud de dones planyent y resant ab murmurant remoreig.

Quant la processó sortí del palau, la moradencia celistia del occident reflectie sobre la vall els derrers desmayes de llum del día finit; la fondalada s'amarave poch á poch de fosc, els pinars, els boschs y els olivars se vestien de dol y les campanes seguíen tocant á mort. Les alenades d'aire fret y humit recordaven que'n cara eram al hivern, aquell oratge empenyie depressa els núvols cap á ponent, doblegave els arbres embullant la desfeta y estesa cabellera, feie volar tremoloses les fonades robes d'els clerges, les capes d'els endolats y els flonjos mantells de les dones, escampave per mitj del camp les darreres flors d'els ametlers y esvahia ab frisança la cendrosa fumarola d'els ciris qu'apagave á l'eixida del casal.

Tothom frissave. — A mida que la llarga acompanyada anave avançant p'els carrers de

la vila, s'interrompie y deslligave, com les baules d'una cadena rompuda á trossos perdent la solemnial parcimonia que tenie al principi. Ençá y enllá dones y atlots badocant se la miraven passar desde els portals de les cases, am més curiositat que tristesa.

A la sortida del poble en mitj de l'ampla soledat del camp, ab aquella foscor de les primeres hores de la nit y més encara en el moment d'atravessar els deserts caminals del cementiri per entre'ls esblanqueits sepulcres y els alts y severs xiprers envellutats y negrosos com inmutables fites del camp de la mort; la processó recobra la misteriosa y poética bellesa del començament.

Els joves portadors á l'arribada depositaren l'urna devant l'altar de la capella entre flors y llums. — Els oficiants y cantors entonaren el darrer *responso*, l'adeu ab qu'els vius despedeixen els morts, amargant y melangiós abandono ab rastre d'anyorança.

La parroquia, les banderes y els escolans ab la Creu y els cirials, els preveres y cantors empengueren depressa la tornada cap á l'església resant ab veu baixa el *Miserere*... y els demás acompanyants s'espargiren aviat en diferents direccions. Solzament va quedar dins la solitaria capella la pomposa y escultural figura d'Assunció voltada de flors y llums.

FRANCISCO ROSSELLÓ

*
* * *

La Mort no acaba res però tot ho transforma, materia y esperit, vellesa y joventut; allà ont ella ha passat tot ha mudat de forma, tot ha mudat de ser, però res s'ha perdut.

La flor, radiosa avuy, demà será flor morta, reliquiari sagrat ont el demà s'enclou, ont s'enclou la llevor qu'el vent de mort s'emporta per ferne novas flors que granarán de nou.

APELES MESTRES

(Del llibre inèdit *Cant Pla*.)

Dedicatoria

De prop del surtidor
del surtidor que canta
la imatge vaga de mon somni he vist.
En els instants suprems de la nit santa
he comptat sos sospirs.

En l'hora de les ombres
el vol he pressentit de son pensar;
al remoreig incert dels liris d'aigua,
aspirant la flaire — de les flors caigudes
al impuls del seu somni he somiat.

Les fantasmes dels arbres
eren fantasmes de quietut i pau;
la lluna queie, i queie silenciosa
i al llumenar sa imatge vaporosa
feie pensá en la llantia misteriosa
que crema en les penombres del Altar.

Les fulles i les flors, totes pancides;
les branques esllanguides
somniafen amb l'himne dels Estius;
les tiges coll-torçades
eren unes amb altres mitj lligades
i en els braços dels arbres sense vesta
no s'hi trovaben ni els aucells ni els níus.

El fil d'aigua que queie
feie pensá en un plor
tot lo qu'a n'allá i veie
era ple de tristor.
Tot semblava esperar l'hora darrera
i la meva visió, tant dolorosa
tenia la bellesa de la mort...

I em va parlar...
i nostres dugues ombres
va llumenar la lluna, ja enllasades;
les nostres dugues ombres benhaurades
es dongueren el bes...
el bes de despedida i d'esperança...
Les fulles llençaren — un crit d'anyorança,
les flors es moriren — amb dolça recança,
i els liris de l'aygua — varen alsá un res.

XAVIER VIURA

(Del llibre inèdit *L'Amor dels Sepulcres*.)



«LA FÉ CONSOLANT À N'EL DOLOR.»—GRUPO EN
MARBRE, PER EL PANTEÓ DE LA FAMILIA PERE
GRAU MARISTANY, DE MASNOU, PER J. LLIMONA



«DIBUIX DE J. LL. PELLICER †»

COLECCIÓ CASELLAS

Epíleg

Escolteu: quand els arbres del jardí
serán ben despullats dels verts fullatges,
a la llum del crepuscle vespertí
rebrém el bes mes dolç dels nous oratges.

Dels nous oratges que vindrán glaçats
a marcir tota flor no desfullada;
a fe oblidar els jorns d'Estiu passats
en que'ls bells crits d'amor reien pels prats
i en que a l'ombra dels arbres perfumats
es teixien garlandes per l'aimada.

A les hores el bes de la Tardor
s'haurà emportat ben lluny cançons i flaires...
i no mes reviurán en nostre cor
les pures alegries del Amor
d'aquells jorns tant llunyans i tan cantaires.

Quin nou encant tan dols vos cobrirà
en aquells temps de moribonda joia...
demunt del vostre cos hi curará
l'intenç perfum d'alguna flor darrera
i del darré orenel trascendirà
el crit darrer en vostra cabellera.

El reflecte mes pur dels sols d'Estiu
resplendirà en el vostre pàlid rostre
i en vostre esguart de Verge adolorida
hi haurá la llum de nostra mútua vida
fruit lluminós de l'existència vostra.

En vostres delicats llavis vermells
hi florirà'l petó de benvinguda;

i en vostre gran sospir de Dolor muda
hi haurán tots els perfums dels jardins vells,
i vostra santa boca tremolosa
será com una flor quelcóm desclosa.

Quand parlareu evocareu un cant
de cada nova despullada mata
i les vostres paraules semblarán
febles ressons d'un estival cascata.

Cada volta que'l pit sospirador
bategara pels amorosos llaços
s'haurá desponcellat una gran flor
en el punt 'hont creuhen els vostres braços.

Llavors palpitarán les vostres mans
com papellóns prop d'una flor sagrada
i al nostre entorn els tardorencs instans
s'animarán com en els temps llunyans
de santa Primavera benhaurada.

I entre la pau dels arbres del jardí
de nou coverts amb reverdits fullatges
a la llum del crepuscle vespertí
no temerém els tardorencs oratges.

Qu'haureu vos desvetllat el temps mellor
amb vostra pura e inconscienta força...
i l'Angel benhaurat del Nostre Amor
haurá sembrat la Primavera nova
i vivint vostra vida nostre cor
haurá rebut el dó enlluernador
que'l farà sempre pur i sempre jove.

XAVIER VIURA

Frederic Nietzsche

AQUEST gran pensador alemany va néixer el mes d'Octubre de 1844, en un poblet del Roeken, prop de Lutzen, i va morir a Weimar l'Agost del 1900.

★★

Sens dubte, ell ha sigut el pensador més genial (encar que fragmentari i a voltes obscur) de cuants hi hagut en lo XIX.^e sigle. Ell ha vingut a ser el profeta del esdevenir; ell ha vist clar en el mal formulat problema moral i polític de l'Humanitat en lo XIX.^e sigle. Ha sigut com una alta montanya que s'ha elevat sobre de les altres, un Sinaí, ple de boires i tenebres però amb llampechs que, de tant en tant han il·luminat los més fondos recons avants obscurs, i els últims confins d'una plana de la qual no s'en divisaba el terme.

Efecte de les varies tendències del passat que's varen confondre al comensar el XIX.^e sigle, i a causa d'una Revolució com la Francesa que amb les millors intencions va barrejar extrems inconciliables, l'Europa moderna



«DIBUIX DE J. LL. PELLICER †» COLECCIÓ CASELLAS



«DIBUIX DE J. LL. PELLICER †» COLECCIÓ CASELLAS

s' troba profundament malalta. Per tot apareixen sistemes de decadència, fills inconcients dels principis antivitals de un passat que s'obstina en ser present, quant ja li ha tocat l'hora d'anarsen a la fossa. Per tot els morts obstrueixen el pas als vius; i lo pitjor es que aquets son morts galvanitzats, que per vius passen.

L'home després d'haver aparegut com l'últim grau de la evolució animal sobre la terra, no's troba pas be encara, i aquest malestar que li procura el retard de l'aparició d'un nou desenvolupament, el del Superhome, s'ens mostra amb mil símptomes d'angoixa. Alguns busquen el remey en l'estabilitat forçada d'uns poders que sols serveixen per reprimir la marxa evolutiva, produint sols la pau dels cementiris. D'altres el busquen en l'innoble mediocritud, o lo que es lo mateix en la mort de l'individuació. La democràcia igualitaria, el socialisme brutal, vol fer de l'Home un ser de munició, una bestia lletja és insignificant, un número. El sacerdot cristià (catòlic, protestant o cismàtic) vol desarrelar-lo de la Terra, i ensenyant-li un cel trist ahont li promet una felicitat extàtica, fer-li renunciar a la Vida, a la individualitat, a la personalitat plena, arribant a convertir l'Home en un cadaver que dura, com deya el fundador dels jesuïtes. El moralista tendeix a suprimir-li las passions, en lloch d'encaminar-



«DIBUIX DE J. LL. PELLICER †»

COLECCIÓ CASELLAS

lashi. I així, amb aquet Estat democràtic igualitari (última transformació del Cristianisme) i la Religió del sufriment acceptat i voluntari, s'ha originat una moral de malalts i s'ha fet un ànima d'esclau á l'Home. I sobre tot això, l'Art, que devia ser la suprema expressió de la Vida, s'ens presenta baix sa forma vaga, la mes sensual, la Música, consagrant l'atrás, la decadencia, el renunciament, la mort, amb el wagnerisme, que proclama la redempció, sols possible amb un misticisme negatiu i pessimista.

Aquest estat general de l'Humanitat en la present época'l descriu magistralment Nietzsche en lo seu poema *Zarathustra*. Els primers dels homes de la actual civilització, als qui el profeta viril del Irán invita al *banquet de las altures*, tots son decadents, tots se troban malament en la elevació en que s'veuen.

El primer, veiem lo *clarividant* pessimista, lo *filosof* *adiví* que sols veu per tot símbol de mort i que sols á morí trist ensenya. «*Tot es vanitat, res serveix de res, inutil es buscar, ja no hi ha islas fortunatas!*»

Luego arriban *dos Reis*, el quals están dis-

gustats perque ya no son els primers d'entre els homens, i per tant veuen que ya no poden maná als altres, *El Rey de debó*, el Rey absolut, el de dret diví, sembla que Deu li hagi retirat els poders. Deu es mort, i per tant ell ya res significa; ya no es veritat el *Per me Reges regnant*. No sent autor de res, ja per res te autoritat. Molts dels seus súbdits sent ja superiors á en'ell, ell es una irrisió vivent en sons reyalmes. I l'*rey constitucional*, el rey democràtic, es un contrasentit, una negació d'ell mateix, un rey panarra, un rey botiguer que de rey sols en te'l nom, el primer comparsa de la



«DIBUIX DE J. LL. PELLICER †» COLECCIÓ CASELLAS



«ESTUDI PER EL QUADRO, ELS QUINTOS»,
DE J. LLUIS PELLICER. † COLECCIÓ CASELLAS



Pèl & Ploma

farsa política, el que porta la corona. I put á ordinari i á nulitat putrefacta.

Arriva mes tard el *conciensut de l'esperit*, el sabi objectiu, l'analista, el detalladó especialista que fa consistir la Ciència en el procediment i en el dato. Aquest s'ha passat la vida estudiant el cervell de la sangonera, per acabar de concloure que non té.

Detrás d'aquet ve *el vell màgic* (Wagner), l'etern comediant, l'efectista, que representa tots els papers, que s'abroga totes les arts, i que enganya á tots els homens, pero que no pot enganyarse á sí mateix, i busca, amb el cor rosegat de tristesa i l'estómac ple de fastic un geni autentic per protagonista, i al creures que l'ha trobat en un héroe imaginari, nos presenta un Parsifal, personificació del anulament de la potencia creadora, i de la renunciació de la voluntad de viurer.

Aviat arriba l'últim dels Papas, que ya res te que ferhi en lo regne del Sant Esperit, desde que aquet, desertant la Trinitat divina i aniuant en lo cervell dels homens, ha deixat sol al fill de Deu, mort sobre dels altars, i convertit en ídol trist de fusta, que ja no fa miracles.

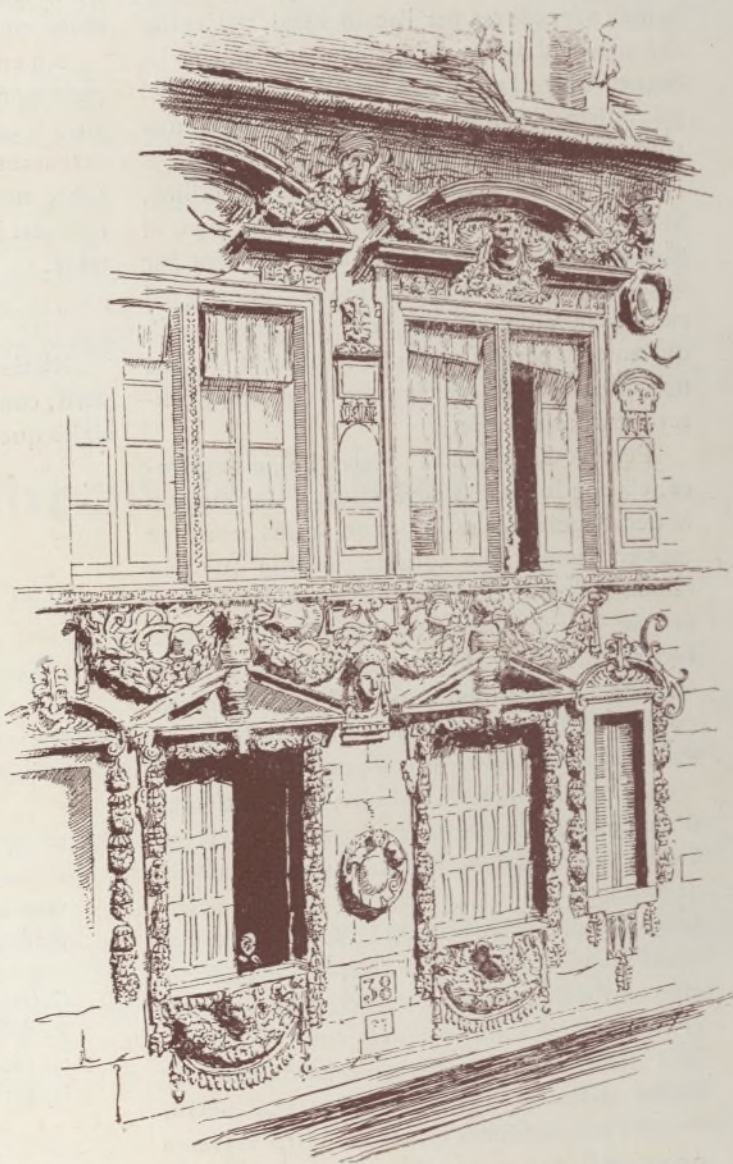
I darrera del últim Papa arriba *el mes lleitx de tots els homens*, el que ha mort á Deu, en sense haberse cuidat de darli sepultura, ni haber tingut el valor de pujar á ocupar el seu puesto, lo únic que hauria pogut fer que lo seu crim fos perdonable. En senza providencia i no sabent proveirse, gemega i plora. Va neixer el primer any de nostra era, i va matar els deus per amor á Deu, al cual després á forsa de pietat ha acabat també per matarlo.

I compareix per entre el bosc *el mendigant voluntari*, que disgustat dels homens civilisats á forsa de mecánica, se retira en la soletat de la Naturaleza i demana per

caritat la companyia dels arbres, dels rius, de les montanyes i de les besties.

Per fi ve *la Sombra*, l'escéptic, qu'en senza forsa per afirmar res, en totom veu reflexada la propia nulitat i la buidor qu'ell porta dintre, i per mes que pensa, no troba cap refugi, i va errant, perdut i senza direcció ni objecte, á través de l'Univers, qu'ell veu com un colossal dupte ó com una inmensa mentida.

Tots aquets representants de la mes alta cultura moderna, arriuan al banquet del gran Profeta, disgustats del actual estat de cosas, sofrint d'un mal profund. S'escorren á través



«DIBUIX DE J. LL. PELLICER †»

COLECCIÓ CASELLAS

de la vida inquiets, sombres, malcontents, com el tigre á qui se li ha escapat la presa é'l jugador á qui un cop de daus contrari se li ha emportat la fortuna. Els uns venen derrotats, als altres... els falta la força per ésser triomfadors; tenen encara l'ànima massa molla. Divuit sigles de negació de la Vida els ha l'ha reblandida. El *poble*, i tot lo que la *massa* en diu ben estar, felicitat, virtut, els hi fa fastic. Els valors superiors que l'Humanitat adoraba antes baix lo nom de DEU, VERITAT, DEBER, saben ja bé que sols son símbols; les satisfaccions materials no'ls basten com á n'els del remat; s'troban en sense força per l'acció ideal, per agafar l'Home, caldejarlo al roig blanc, martellejarlo, ferli escupir el cagaferro de la pó, l'escoria del pessimisme i forjar un home prometéic, una verdadera Especie Superhumana. L'Home es massa vell; cal refondrel, ferne un de millor, dur com el cer, brillant i transparent com el diamant; i ells no tenen l'energía suficient per ferho. Vetaquí perquè s'han aturat al mitg del camí de la Vida; vetaquí perquè aspiran al aniquilament, perquè predican la quietut, perquè no van endavant i mes amunt, i sols volen jeurer ó tornar enrredera.

Pero ve Zarathustra (Nietzsche), els convoca, els condueix á la seva altura i els diu que la decadencia sols es lo pas en detrás per saltar mes en devant, que aquesta malaltia que pateixen es el preludi d'una purificació, per arribar á una salut mes forta. No hi ha que tornar enrredera, lo passat passat es. «Enterreu els morts, i vosaltres, morts del ànima, entreu amb ells á las tombas.» ¡Pas á la Vida! Que la decadencia s'accentui fins á produir l'aniquilament ben prompte, de lo que no te condicions d'una existencia forta; i passat aquet ivern vindrá la primavera. *Els deus* se ponen; doncs que tramontin aviat, i correm cap á la montanya per ahont surt lo sol de la Vida, perquè aquest ens aparegui mes depressa. L'Home alleveras donará al mon un fill, el SUPERHOME, el cual distará tant de aquet, com l'home actual dista del ja desaparegut *antropoide*. L'Home superior sofreix, perquè es la matriu ahont s'está incubant la nova especie. L'Home no es un fi, no es un punt definitiu; sols es *el pont entre l'animal i el Superhome* que ya co-

mena á dibuixarse. Totes les especies han dat la seva superior, l'humana no pot faltar á la llei de la Naturalesa. La concepció dels deus, la del Deu únic, no va ser mes que la visió profética del naixement del nou Deu de la Terra.

Tal es descrita d'una manera simbólica, i prenent peu del poema *Aixís parlá Zarathustra*, la teoria que ha fet famós al filòsof de qui publicuém l'efigie, i que coincidint amb els punts de vista d'en Carlyle, de l'Emerson i d'en Darwin, ha produit i está produint un verdader fanatisme en la joventut intelectual de les nacions mes cultes.

No ens esteném mes sobre les teoríes d'un pensador tan transcendental, perquè l'espai no ens hu comporta, i ademés que ja ho hem fet extensament no fa pas molt temps, en l'últim llibre nostre (1), demostrantne lo que en creiem cert i lo erroni, lo profitós i lo no aprofitable.

Nietzsche ha clos lo XIX.^e sigle. Lo seu esperit, com el de tot profeta, florirá sols en los sigles que venen.

POMPEIUS GENER



De Stecchetti

Quan jo ya seré mort i tu vindrás
cercant la meua tomba, adolorida,
perduda en un recó la trobarás
i moltes flors veurás que hi fan florida.
Cull-las per tos cabells les flors mes belles,
les flors del pobre cor, que serán elles
els versos que hi pensat i no hi escrit,
les paraules d'amor que no t'hi dit.

Traducció de J. M. J.

(1) INDUCCIONES.—Barcelona 1901.—Llordachs, edit.

Profanació

FERITS de mort per la destrall caigueren els vells pins i les ausines centenaries.

Quant se'ls en duian, l'interminable processó d'homos i carros, semblava l'acompanyament d'un enterro, camí de la ciutat llunyana.

Els demés arbres del gran bosch silenciós, quant veren passar, baix de ses branques, els cossos morts dels companys arrancats, ploraren damunt ells gotes balsàmiques i los ompliren de flors. I quant se perdé de vista la llarga filera, tot el gran bosch, estremit i vibrant com harpa inmensa, començà la plorossa tonada de la trista canço dels vençuts...

A damunt les arrels, encara plenes de sava, foren esteses les paraleles i lluentes vies del nou ferro-carril, i un dia, passà, ràpidament, la primera màquina. Els arbres centenaris, com que s'inclinassen per veurer-la passar.

La seva remor formidable, com torrentera desbordada, feu fugir els aucells esporuguits. I els vells pins casi no tengueren temps de veurer la locomotora, hermosa i lluenta baix dels raigs del sol. La màquina, quant fou a dins el cor del bosch, pegà el gran crit de la victòria; crit que l'eco inviolat de la montanya repetí foscament, com un gemech de desconhort.

La gran cabellera blanca d'aquell monstre de ferro arribà fins a les verges fulles i les banyà amb la rohada del progrés. I les fulles marcides de sopte, caigueren, cremades i mortes, mentres la màquina fugia magestuosa del bosch profanat.

Al mateix temps, dins la ciutat llunyana, cremaven els arbres arrancats del vell bosch, per tornar la calor perduda a'n els ciutadans de cara pàlida i braços sense força.

El Molinar de Palma

CENT voltes n'he passat p'el Molinar, i sempre m'ha fet la mateixa tristor, — la tristor de les coses mortes, arreconades per a sempre.

En els portalets de les cases fan feina les donetes veyes, arrufades baix d'els cabeyls blanchs.

Els atlotons jugan en mitg de la carrera. Qualque atlota jove, qui passa, fa vibrar l'aire amb les notes fresques d'una cançó.

La llarga filera de molins se perd cap enfora, confosament. Les torres altivoles, encare que velles, s'aixecan ben estirades, amb cert prestigi patriarcal. Poques entenes se conservan senceres; casi totes están trossejades p'el temps qui tot s'ho menja.

Els molins qu'encare duren semblen vius entre morts.

Allà dalt, ahont les moles incansables ro-

daven angrunant el gra i fent la farina aromosa de feconditat, ara no hi ha mes que silenci, repòs, misteri de casa abandonada aont fant niu les òlibes.

Els horabaixes d'octubre el vent passa gemegant per dins les entenes, com si fos l'ànima d'els vells molins qui plorás...

P'en terra, dins la pols, rossegades p'el vent, cruixen les fulles seques, mortes per la tardor.

Allà a prop, la mar canta, baix, baix, com una vella resant. De dins els molins par que surte un·halé de fredor qu'omple'l cor de defalliment.

Lluny, la silueta de les montanyes se dibuixa demunt un cel groch, com una cara de malalt, qui surt baix d'uns nuvolots color de plom.

La gent passa de llis, cap a ciutat, dins



«LA SARDANA». DIBUIX DE J. LLUIS PELLICER, †
PUBLICAT EN L'IL·LUSTRACIÓ CATALANA



les ombres qui creixen. Un cotxo de lloguè, com una ombra qui es mou, passa marcant amb les campanilles, el ritme d'el trot baix.

La llarga filera de molins queda en silenci. Un Quixot creuria qu'aquella taringa es un gran exèrcit de gegants vençuts, sense braços, que moren abandonats.

Un veinat

UN vespre — sempre m'en recordaré — baix d'el meu cuarto sentia la tosina fonda d'un malalt. Era un homo vey a-n a qui jo havia vist, de vegades, assegut en el portal de ca-seva. Patia molt d'el pit, i ja feia mes d'una setmana qu'esperave, dins la soletat de sa cambra miserable, que la mort anàs a cercar-lo. De tant en quant tossia. Aquella tossin fonda li devia espenyar els pulmons, sacudintlo violentament. El seu halenar parxíe de manxa espenyada; però manxa de fornal, ample, grossa.

— Pensau amb el Bon Jesús! — deia una veu de dona, una vehinada.

— Pensau amb el cel! — y el malalt seguia gemegant amb veu fosca, qu'arribave fins a mí amb la fredò de la mort, perdudes les vibracions dins la paret.

L'oscuritat qui m'enrevoltava me feia concentrar millò els pensaments. Jo seguia, poch a poch, aquella escena desarrollada baix de mi, dins lo desconegut. Desvetllat, encare que tancats els ulls, veia com a dins ombres, l'imatge d'aquell homo, demunt el qui la mort aletatjave.

La dona deia:

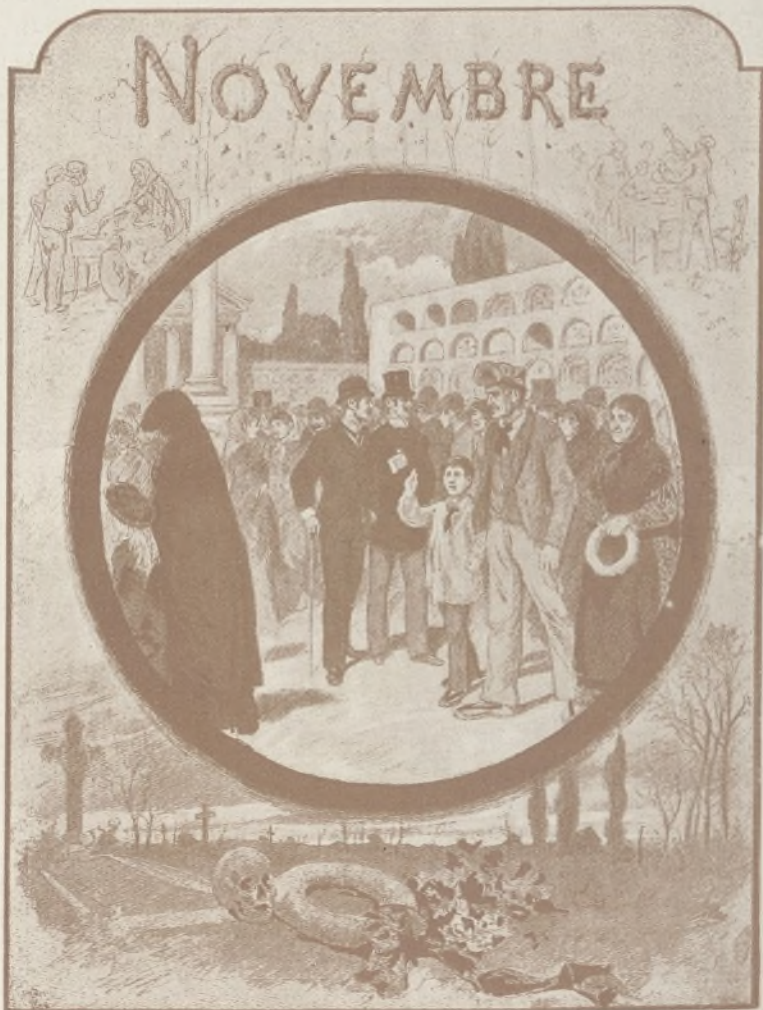
— Pare nostro, vos qui estau en tot lo cel...

I ell repetia, poch a poch:

— Pa...re... nostro... vos... qui... es... tau...
Llevò seguia un silenci. Ja devia essè mort.

Però, el cap d'un moment, amb veu mes baixa i fosca, afegia:

— Am...pa...rau...me... en... vi...da y...
en... mort!...



«DIBUIX DE J. LL. PELLICER †»

PUBLICAT EN L'IL·LUSTRACIÓ CATALANA

I vaig sentir com si d'el trespol s'aixecàs una fredor terrible que m'entrave dins el moll d'els ossos.

I un halé de mort passà per demunt jo

i se perdé cap amunt, dins les tenebres. Allà lluny, un gall cantave, saludant l'auba d'un nou dia.

Llevò tot romangué en silenci.

Dalt d'un claper



«FRANCISCO DE P. MASPONS Y LABRÓS †»

DIBUIX DE R. CASAS

LES roccas acaramullades fa molts segles per homes ignorats, están en mitg de la gran planura, com penyals caiguts del cim d'una montanya. Inmòvils, inalterables, duran i durarán, mentres la gent qui passa s'allarga poch a poch dins els sepulcres.

Baix d'eixes roques que sols un poble de gegants pot mourer, dormen per sempre les raçes fortes qui no tornarán mai. Els amors i les festes, els deus terribles, les robustes verges i els forts guerrers, caigueren engrunats baix de les pedres.

Elles amagan el misteri dels pobles morts. De la pols dels seus ossos en naix l'herbe. Dels cors qui bategaren impassibles devant l'altar del sacrifici sols romaguers i carts en poden naixer; romaguers y carts sechs qu'el vent qui passa fa cruixir i gemegar com si ploressen.

Allà lluny la mar blava, d'un blau fort, implacable, retalla els penyalars de la vorera.

Un parell de bous llaura pausadament, obrint els solchs inacabables dins la gran planura rotja.

A una era omplen els sachs del gra color d'or vell.

L'ombra del talayot s'allarga per moments damunt la terra.

Una gran pau s'extén sobre del mon.

Dels formiguers puja el fum aromátich de la terra purificada pel foch.

Un nuvol de fum, immens i blanch, volta l'antich claper, besa les velles pedres, s'afica a las encletxes i se perd dins l'espai, damunt la claretat del sol ponent, com el darrer recort de les raçes caigudes i espargides pel vent de la derrota.

FÉLIX ESCALAS



«HENRI DE TOULOUSE-LAUTREC»
PAR MAURIN

Henri de Toulouse-Lautrec

AQUET últim rebrot d'una niuada de prínceps, al esborrar el seu nom dels llibres genealògics, ha obert un camí a tota una rassa d'artistes. I mitat oblidat, jutjat, perdonat i excusat en la seva vida d'home i en les seves obres, ha servit d'utilíssim replà en la paorosa escala que pugen els atrevits, per ovirar am prou ó poca sort els grans aspectes de l'Art.

Consistí la personalitat de Toulouse-Lautrec, en un hermós esprit d'artiste, tancat dintre'l cos més miserable. Doblement arquejades les cames i les cuixes, petit com un monstre de Velazquez, el cap gros de nano, els llavis tumificats, amb els ulls autonòmics, una panxeta cómicament rodona i'l caminar a saltironets brandats, anyadie a tant desgraciat aspecte la pena d'una parla barbotejanta... i

am tantes tares, el pobre pintor refinadíssim, seduïe am la seva conversa, d'aon brollaven les més hermoses observacions d'un delicat temperament, d'entre mitx de les paraules més fangoses del argot parisenc. — I ere que'n Toulouse-Lautrec, ni habie sigut sempre lletx, ni nano, ni garrell i si'ls torments del cós l'hi habien embrutat l'ànima, encara conservave'l caliu dels temps felissos— No sé quina estranya historie de boijeries familiars i de cavalls selvatjes, fou la causa d'un horrorós trencament d'ossos, del que'n isqué com a home fort qu'era; mes es lo cert que la desgracia despertá'l seu esprit satíric, complaentse en estendre a la llum les pitjors llagues dels mals morals parisencs.— I la freqüentació dels llocs aon buscave vengansa'l seu esprit revoltat, con-



«CARTELL»

DEN TOULOUSE-LAUTREC



«CARTELL»

DEN TOULOUSE-LAUTREC



«CARTELL DE LA REVUE BLANCHE»

DEN LAUTREC

tra l'injustícia de veurers tan malt envoltat de cos, fou la seva mort, per el gradual devallament del seu alt esprit de gran artista, fins á la degradació dels seus models.

Avans dels seus últims temps, en Lautrec habie sigut un dels primers i principals aplicadors dels sentiments artístics del espléndit Japó antic, á les noves visions ultra modernes; sumament coneixedor de tots els procediments dels grans orientals i dels qu'á Europa coincidien amb ells, en fou el veritable vulgarisador, valentse dels cartells encastats á la vista de tot-hom i de les il·lustracions dels llibres mes llegits entre les noves capes intel·lectuals del París d'are.

La mort de'n Toulouse-Lautrec, fou tan esperada, per la dolorosa durada de la seva posta, que al ser un fet consumat, no arrencá les exclamacions de dolor que's mereixie. Els seus amics i compatricis, sols ens digueren lo lleix qu'ere, que habie fet moltes conquestes i altres coses tant extra-artístiques com aquestes.

Del seu paper com á artiste dolorosament

desitjós de formes noves, ningú n'hagué esment, ni tant sols els qu'odiosament se'n han apropiat fent-se un nom á la seva ombra.

Nosaltres deplorém la seva desaparició tant fora de temps i saludém en ell la memoria d'un dels pintors del nostre temps qu'am tots els seus desequilibris, haurá deixat mes camins pera les joves generacions artístiques.

Además dels cartells quines reproduccions publicuém, deixa en Lautrec, gran quantitat de pintures, dibuixos i litografies, obres totes elles, impregnades d'aquella pietat amorosa de les ratlles sentides i de les harmonies justes.

En el seu procediment de treball, al costat dels cartrons quina materia's veie en grans llacunes, brillaven les llums del llapis del pastell, els discrets matiços de les aiguades tot reforçat per gruixos de pintura al oli. El retrato que publicuém, es l'únic que del finat se coneix i fou dibuixat i gravat á l'aigua-fort per en Maurín, al que remerciem per haber-lo enviat.

PINCELL

Leopoldo Alas (Clarín)

LA vida den Clarín vá ser una vida útil, de treball contínuo i de contínua lluita. Fora d'Espanya haurie assolit avans de morir el reconeixement del seu poble per l'obra de cultura á que dedicá tots el seus esforços, s'haurie vist enlairat com artista, respectat com á pensador i admirat per l'amplesa del seu esperit overt á totes les idees modernes. A Espanya tingué sols el culte d'uns quants amics i deixebles que no gosaven piular enfront de la multitud de mitjanes envejoses que no perdonaven del mestre ni les seves idees, ni les seves crítiques, ni que dediques tota la seva activitat i tota la seva vida al treball en el país de la mandra.

Perque en Clarín no semblave de aquesta terra. Era de la mitja dotzena d'escriptors castellans que no haurien fet mal paper fora d'Espanya. Pot dirse que estava en contraposició amb el medi en que vivie i d'aquí la lluita contínua que degué sostenir i en que no arribá á triunfar malgrat sa ferma voluntat, sa activitat incansable i son entusiasme de verdader artista.

Per tal voluntat i per tal entusiasme la seva vida ha sigut útil i venerable.

Era un esperit enlairat, artiste per temperament, erudit de debó i productor inagotable.

La seva erudició era una erudició moderna, ben contraria á la erudició arqueològica á la *usanza española*. Coneixedó de lo bó antic, les seves preferencies eren per les obres del esperit modern, investigant en la filosofia, en l'art

i en la ciencia de nostre temps am criteri ampli i transigent totes les manifestacions de la vida d'avui. Ell, sigué dels primers que á Espanya va fer coneixe, als mestres de fora i sigué dels que primer parlá am *coneixement* de Nietzsche, de Carlyle, d'Ibsen, etc., etc.

En el camp de la producció artística's deu á n'en Clarín la primera tentativa de teatre modern am la presentació del seu drama «Teresa» tan injustament maltractat per el públich aristocrátic de Madrid. «Teresa» es de lo mes solid del teatre castellá d'avui, obra de pensador i d'artista, hermosa de forma i plena de idees d'una finalitat ética i saludable, poc prodigada en les demes obres dramátiques dels autors de fama. Com á novelista ha deixat dugues obres dignes d'un mestre «La Regente» sobre tot dintre de la escola naturalista psicològica es un verdader estudi de un caracter modern, plé d'aticisme en la obsevació i de color i de vida en la presentació d'un medi ambient que contenie á tota una época. Ademés en les seves *petites nouvelles* ó cuentos, apareix com á gran artiste, plé d'emoció i de exquisit sentiment.

Pèl & Ploma al dedicarli avui aquet recordatori no fa mes que rendir tribut al mestre i al amic, tribut d'admiració i d'agrahiment ja que en *Clarín* va ser dels escriptors castellans que rebé amb els brassos mes oberts la nostra revista, oferitnos amb afectuós entusiasme el seu valiós concurs i alentantnos continuament am nobles concells i afalagadora simpatía.

J. M. JORDÁ

F. Maspons y Labrós

FOU el difunt (Q. A. C. S.) además de Notari i President del *Centre Excursioniste*, un dels homes que mes treballaren la nostra terra, per fer possible amb un obstinat conreu

de trenta anys, la germinació d'una nova cultura catalana. Nosaltres, rendim tribut á la seva memoria, especialment per aquesta part del seu treball, sense per xó menyspreuar el

lloc qu'ocupá en les lletres catalanes; ho fem á posta, perquè sovintaja massa que'l jovent plé de la saó reunida per les generacions immediatament passades, no reconeix el valor dels treballs plens de voluntat i d'elements fàcils de sintetisar, que deuen ser la base dels moviments amb els que s'espandeix per tot arreu l'ànima d'un poble.— Si avui es factible tota manifestació literaria catalana, si's pot

esperar en la nostra música, si els que ja son planté d'homes de lletres ó d'artistes, poden bracejar els elements de la nostra llengua i buscar harmonies en las cansons de la terra, se deu tot aixó als trenta anys de pacients treballs dels que com en Francesch Maspons y Labrós han reunit tots els materials acumulats per l'esprit de molts sigles i escampats i casi perduts per l'indiferencia d'uns quants anys.

PINCELL

En Joseph Codina

EL 30 d'Octubre morí el nostre ben volgut amic, en Joseph Codina estretament lligat am llassos d'amistat am tots nosaltres i per els del parentiu amb en Ramón Casas. Desde 'l primer número de la nostra revista, s'habie dedicat am creixent ardor, á molts dels treballs que son indispensables pera arrodonir una publicació artística i en els últims temps, la seua ajuda s'habie fet imprescindible, per lo important.

Per les seves aficions artístiques, el malaguanyat amic, habie reunit une galería de quadros, en la que am tot i abundar les obres del seu cunyat, Casas, no hi faltaven les

firmes de casi tots els joves pintors catalans, no en obres d'exposició, sino en estudis, dibuixos i notes íntimes, de molt mes gran valor artístic. Per xó el **Pèl & Ploma** además de plorar la pérdua del amic, se condol de la desaparició d'un col·laborador infatigable i pacient quines obres que posseie, estaven sempre á nostre disposició.

Deixa'l finat com obres personals qu'acrediten el seu bon gust, la concepció i les obres de la seva casa i la realisació de les del costat, junt am moltes altres de Barcelona i dels pobles de la vora, qu'encara están en vies de realisació.

PEL & PLOMA

L'escultor Rosselló

EN Llorens Rosselló, jove escultor estatuari mallorquí, ha mort. Ha mort ahir, 15 d'Octubre, a la matinada, quant se trobava dalt la carena de la vida, d'aont descobria il·lusions i esperances, gloria, riqueses, amor i ventura; ha mort corsecat avans d'empendre la baixada, glassat i esferehit per l'ignocent somris d'els tendres infants, trist i condolit per les mal amagades llágrimes de la dolça companya, que no volie deixar, ben volgut d'els amics i estimat de tot-hom.

El combat qu'ha sostingut am la mort en

els derrers moments, únics en qu'ha perdut l'esperança de curarse, la dolorosa impressió del amarc sufriment al trencárseli la vida, l'hi ha quedada visible sobre el rostre: la boca contraeta, les galtes begudes i estirades, el nas transparent i afilat i la color qui semble mes esgrogahida i mate am la negror d'els cabells i de la barba moresca. ¡Quina diferencia entre aquesta cara de patiment i les fresques, oloroses i belles flors de les corones qu'il cubreixen!

Durant l'última primavera vengué malalt de França, an aquest poble, a respirar els aires



CARTELL DEN TOULOUSE-LAUTREC



«CARTELL»

DEN TOULOUSE-LAUTREC



«CARTELL»

DEN TOULOUSE-LAUTREC

nadius. Ja llevors la desgracia semblava inevitable, tots els amics la presentíam. Passà al costat d'els seus parents, dins la fresca vall d'Alaró el mesos de calor, sens trovarhi la perduda salut qu'hei havia vingut a cercar, amb el descans de la lluita febrosa de l'hivernada a París. Hi va tornar a fi d'Agost per consultar la seva llarga malaltia amb els metjes especialistes i dar la darrera mirada a l'anyorat estudi, mes havense agravada soptadament la dolença en aquell clima mes dur, emprengué altre volta am tota pressa el camí cap a la seva patria. Un mes feie qu'era arribat, quant se l'hi ha acabada poc a poc la vida, i com les fulles mosties al començar les plujes de la tardor, ha caigut per sempre, dins els brassos de la seva jove, bella i aimada esposa, a l'ombra de la tranquila i sanita caseta, recentment adquirida, en mig d'els pinars del Puig d'els Bous, a la vora del poblet anomenat la Vileta, d'els voltants de Palma, a la part de les montanyes del Nort.

Allà ha anada molta gent a visitar-lo, i en testimoni d'amor i simpatia l'han duit desde

aquells pinars, en trista i lenta acompanyada, seguint durant cinc hores els camins llargs i fangosos, per mig de camps de morats amellers i de vinyes espampolades, sota els brancatges d'els grisos olivars, per enterrar-lo en el rústec i humil cementeri d'aquest poble, aont, desde fa mes de quatre centuries se guarden els ossos d'els seus ascendents morts.

Perque en Llorenç Rosselló, si no menten els vells papers de l'arxiu de l'Almudaina, era descendent per linia mascle directa d'un Llorenç, poeta llemosí, mes ben dit catalá, fill de Ferrer de Rosselló, conceller del rei Jaume II de Mallorca i net del misser Bernat, vengut a l'Illa d'Or poc després de la conquesta. En el sigle xvi la branca de que procedeix morava ja en la vall d'Alaró, ocupantse els mascles, de pares a fills, en la construcció de cases, art qu'encara no han abandonat els seus successors. Les dues branques han sortides del mateix tronc, tal volta ja en el sigle xvii, puig una i altre ignora el llunyá parentesc qu'ls uneix. Els parents de part de la mare están casi tots

dedicats, com els avis, a l'arquitectura (les re-sents obres de la Seu, Sant Nicolau, la Dipu-tació, el far d'Aucanada i moltes altres en son bona prova), mentres el pare i els de la seva banda son escultors. Aquet sent encara jove, quant en Llorenç, qu'era el fill major, tenia nou o deu anys, sen va anar am tota la familia a la ciutat de Llima, capital de la república americana del Perú, aont viu encara. A son degut temps va enviar en Llorenç a Europa a perfeccionarse en la bella art de l'escultura, de la que li havia mostrat els començaments. El jove escultor passà els penosos anys d'aprenentatge a Roma i a París, fent vida de taller, d'estudi i de treball, sensa sabrer d'aquellas ciutats casi res mes que lo pertanyent al seu art, ni altres conexenças que'ls seus mestres y els seus condexebles.

Mai va oblidar la seva patria; no passava un sol dia sens enrecordarse de la Roqueta y del seu poble. Els estius hi venie, de tant en quant, a banyarse en les blavenques aigues del Mediterrani i a escalfarse en els raigs del sol de l'Illa daurada, engendredora de la bella forma com les del estól grec.

Per aixó mes endavant, al arribar a l'edat viril i cristalisar, ses amors foren París i Mallorca: la plástica i serena bellesa helénica, banyada, adornada i animada pel modernisme francés.

Vivie a París, va fer moltes relacions i amistats per totes bandes, però vengué a cercar la seva companya entre les pures i sanes jovenetes de la vall de sa naixença i volgué que la bella i vivent estatua grega, el model inspirador, fos perfumat am l'aroma parisenc.

El simpàtic escultor tenia l'aspecte d'un oriental, casi d'un africà, modelat i pulit per l'esperit francés. La seva nota característica era la distinció; era distingit d'ànima i de forma: bastant alt, sec, nerviós, ágil, moreno, barba i cabells negres, mirada viva i brillant, nas prim i recte, front intel·ligent i ample, llavi fi i boca grossa i poc correcta de trist sonriure, veu entelada per la malaltia, atent i carinyós, se feie agradable a les persones de les mes oposades condicions, sabia escoltar i era excessivament modest. Parlava de tot, sens demos-

trar despreci ni cansament per respecte a les aficions d'els altres, però sols s'animava, fins arribar al entusiasme, quant li parlaven de coses d'art.

Era molt bon amic i feie sempre seguit noves amistats per tot allà aon anava.

He indicat quins cren el seus sentiments artístics, per no dir les seves teoríes estéticas, puig no tenie cap pretensió filosófica, però no me atreviré a fer la crítica de les seves obres d'art, ja que l'amistat podrie ferme parcial, i em falta per altre banda competencia per formular un judici prou fundat. Les mes conegudes son *Desolació* i *Cap el bon camí*, les dues premiades en les exposicions de París, pero alguns capets i baix-relleus que posseixen amics afortunats, donan a coneixer millor el bon gust i la delicadesa del artista, que les obres mes importants de qu'he fet menció.

Ara la jove viuda, amb els orfanets penjats encara en el pit, plora desolada sobre el grisenc coster, en el casal del mas de Banyols, al costat dels seus pares, i desde aquella alsada, per demunt els rematges d'els ametlers sense fulles i de les vinyes espampolades, contempla extática en el fons de la vall els alts i vellutats ciprers del cementeri, sota els que s'hi trova el fossar de les seves ilusions, i mentres recorda amb amarga tristesa el dolç idili d'uns quants anys de ditxa esvahida per sempre, pel seu entorn continua la vida tranquilament son camí indefinit. El sol ix com en els dies felissos després de l'aua tranquil·la; els missatges amb els parells de mules junyides a l'arada sen van a fer la sembradura dins l'assahonada tanca; els remats de les egues i les ovelles pasturen pel sementer fent sonar les esquelles i els picarols; les cullidores contentes i lleugeres canten pels roquissar, cercant les olives madures, qu'el cavall amb els ulls tapats molt voltant la pedra del truny dins la tafona, mentres els tafoners atrafegats fan la trayada, les bigues i les prenses xisclen, les piles raitjen l'oli novell i la fornà ben encesa fa bullir l'aigua de la gran caldera, de la que sen puja cap el cel la blanca

fumarola, que ve a ser per la viuda el símbol de l'ànima del ser anyorat.

En va hi tornarà a cercarlo a la gran ciutat de París, d'aon vengué a buscarla anys enrera, solsament hi trobarie carrers plens de gent

desconeguda, un estudi abandonat, una flor freda i trista, anyorança i soledat per totes bandes.

En aquest mon qui millor gosa mes sofreix; tal es el privilegi d'els esperits refinats.

JOAN ROSSELLÓ

Kate Greenaway

EL día 9 d'aquet mes, ha passat dolçament á millor vida, la suau artiste inglesa Mis Kate Greenaway quina obra complerta fou constanment dirigida als nens. — Nascuda á Londres en 1846, fou la bona difunta, filla d'un dibuixant de la célebre publicació satírica *Punch* i acostumada desde'ls mes tendres anys á veurer dibuixar i assajant-si sovint, comensá ben aviat á arrenglerar aquelles vinyetes de nens i nenes dibuixats amb amorosa

gracia i am femenina pulcritut. — Modestament tancada dintre d'aquesta producció destinada als aficionats petitets, pot ser l'excelent dona contribuí al progrés del bon gust en la seva terra, am tanta forsa com un parell de reformadors plegats; perquè en cap dibuix firmat per ella hi han tons mal encertats, ratlles anti-estétiques ni res d'aquells dibuixos mansos que son l'aliment artístic dels nens, en altres paissos.

P.

La mort del Escolá

A Montserrat tot plora
tot plora d'ahí ensá,
que allí á l'Escolania
s'és mort un escolá.
L'Escolania, oh Verge,
n'és vostre colomà.
A aquell que ahí us cantava
qui avuy no'l plorarà?
Dins una blanca caixa,
mirau que hermós está!
N'apar un liri d'aigua
que acaban de trencà.
Té'l violí á l'esquerra
que solia tocà,
lo violí á l'esquerra
l'arquet á l'altra má.
Sos companys de celda
lo duen á enterrà.
Lo cant de las absoltas
lo venen d'assajar;
lo primer vers que cantan

del cel sembla vessar.
Com un present que'ls Angels
envian al germá;
al segon vers que cantan
se posan á plorar.
; Oh verge de clemencia,
vulgueulo perdonar.
; Oh dolsa Verge pia,
al cel deixeuulo entrar,
á aquell que assí en la terra
sempre vos va adorar.
Los monjos també ploran,
sols canta un hermitá,
sentint cantar los angels
y ab ells lo nou germá,
aucell qu'obre les ales
y cap al cel se'n va.
Mentre ell canta pels aires
son violí tocá
.
y dins lo cel entrá.

JACINTO VERDAGUER, *Pbre.*



«CARTELL»

DEN TOULOUSE-LAUTREC

Música

COMENÇAREN les vetllades musicals en nostra ciutat am la *reaparició* dels emponents pianistes Pugno i Baüer quins junts am el violoncelliste Casals foren objecte de merscuts i continuats éxits; com hem dat ja en altre ocasió nostre humil parer als llegidors de *Pèl & Ploma* i tot lo que aleshores diguerem respecte del talent d'aqueixos concertistes ho tornariem á repetir, preferible creyem dedicar aquestes mal combinades ratlles, per parlar del concert que doná dies enrera la Associació Musical y quin principal atractiu, fou la presentació del quarteto de solistes de la *Schola Cantorum de París* que dirigeix el mestre Bordes. El concert estava compost d'unes quantes obres classiques per quarteto de corda, i lo demés l'ocupaba en sa totalitat la *música sacra*. Simpática ens fou la manera de dirigir el mestre Bordes les dues composicions per orquesta el *Passapied* de

Rameau i l'inspiradíssima *Aria* de Bach que considerarem justíssima de moviment.

La primera obra que cantaren els solistes de la *Schola Cantorum* fou *¡O amor! ¡O veritas! O charitas* de M. Charpentier hermosa é inspirada composició á tres veus que fou admirablement cantada per dits artistes; es magnífica l'escola de cant i de dicció qu'els han ensenyat i que tant perfectament posseixen; justament l'execució es per desgracia la part de la *Música* que mes pateix; hi han composicions d'un gust pervers, es veritat, però es també infinit el número de execucions dolentas. A n'el que que canta, executa ó dirigeix li hauria d'esser indispensable la possessió de una gran sensibilitat imaginativa al mateix temps que un tacte i un gust suauíssim en son esprit; i mes encare en aquestes obres que podriam dir espirituals i d'un gust tant delicat que qualsevol alteració, cambia per complert la naturalesa de la composició. Per aixó es útil que vinguin de quan en quan á visitarnos artistes com els de la *Schola Cantorum* per poguer sapiguer lo qu'es executar, lo qu'es expressió, lo qu'es unió de veus, qualitats que tan bé poseixen els artistes de la *Schola Cantorum*; nostra enhorabona peléxit que obtingueren. L'*Orfeo Catalá* s'encarregaba de la segona part del programa; l'incomparable *Madrigal* «*Les sagetes qu'amor tire*» d'en Brudieu, cobrien les altres composicions que en la segona part figuraven.

MILÁ DEL SOL



«CARTELL»

DEN TOULOUSE-LAUTREC

La Porte blanche

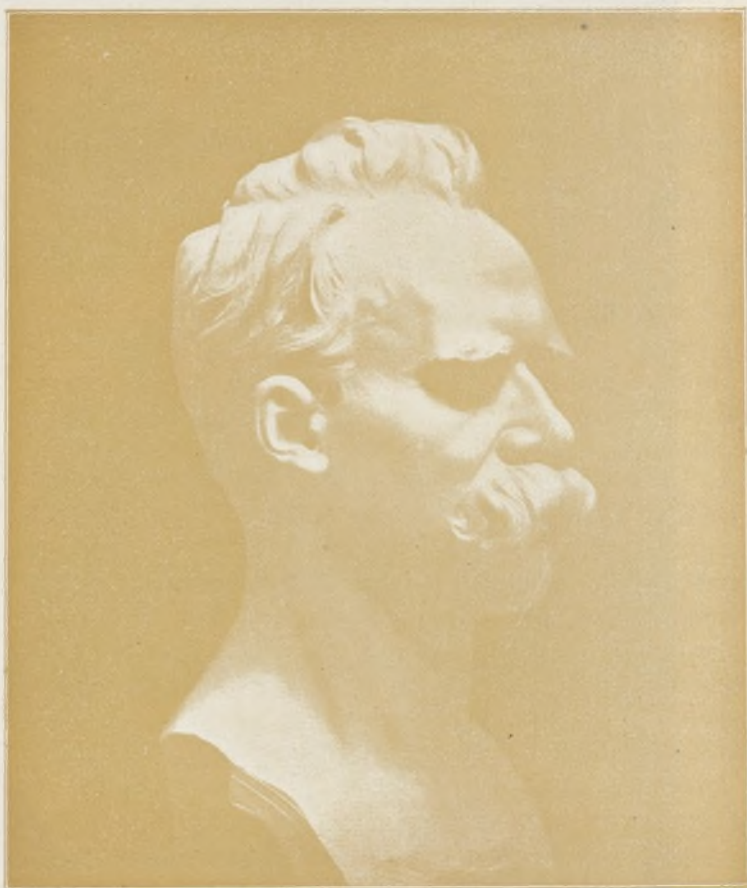
(Ecrit espressament pera Pèl & Ploma)

JE me suis assis, un soir de ce dernier été, devant la porte blanche d'une humble maison de campagne. Le soir était très-doux; le village commençait à s'endormir. Les chats-huants qui logent dans les murs crevassés de l'église sifflaient leurs «chuts» aux bruits du jour. Une ombre s'assit à mes côtés et me parla:

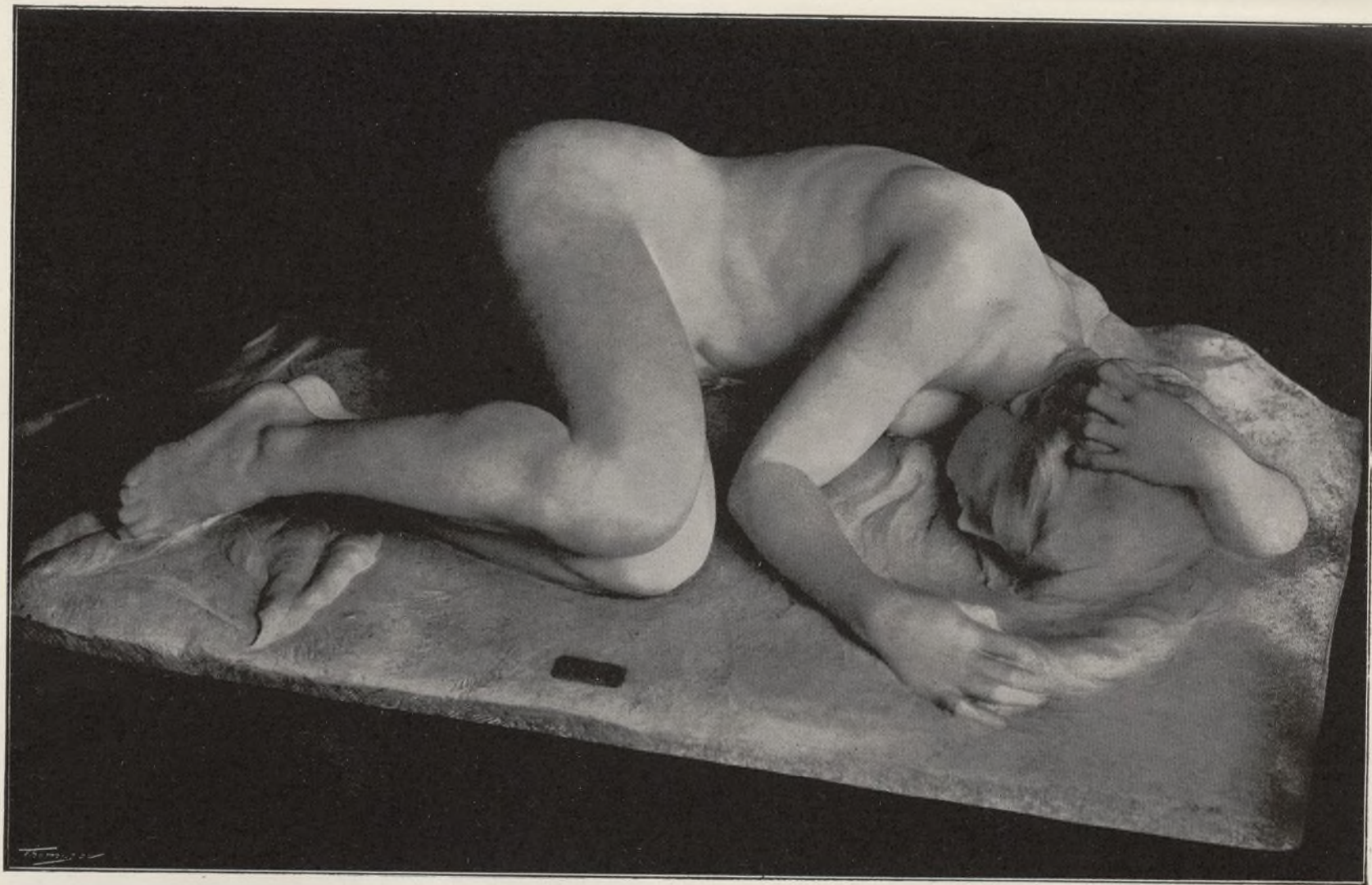
Regarde, dans le crépuscule, la porte blanche de cette humble maison. Elle est très banale de forme et de proportions; il n'y a aucun équilibre entre les deux panneaux marqués par ces médiocres moulures rapportées après coup pour la *décorer*; le bouton de cuivre n'est pas moins vulgaire. Mais tout celà, la cendre grès rose, la fine poussière tendrement harmonieuse que la nuit verse sur les choses, tout cela, l'estompe du soir l'avaguit et l'efface, et cette porte va devenir un morceau de beauté. Elle est entrouverte; non, on la sent seulement pas fermée; quelqu'un vient d'en franchir le seuil pour pénétrer dans la simple demeure ou pour sortir dans la petite cour pavée, au massif rond planté de soleils où nous sommes assis.

Regarde cette porte; elle contient, pour qui sait la regarder avec des yeux de bonne volonté autant de beauté que le modèle vivant aux formes les plus pures et les moins tarées par les modes et la vie. Mais il faut, pour que tout esprit la comprenne, l'émouvante beauté qui se dégage de ces quelques pièces de bois maladroitement et prétentieusement ajustées, que ton âme avant ton esprit la ressente. Songe donc! des êtres se sont assis avant nous, d'innombra-

bles soirs, sur le banc de pierre où nous sommes ce soir, et ils l'ont regardée sans la voir. Elle ne fut, pour leurs yeux d'aveugles, qu'une porte, une porte comme une autre, un trou donnant accès dans cette maison dont ils rougissaient, sans doute, d'être les possesseurs, car ses murs sont vieux et délabrés, car les tuiles sont couvertes de lèpre, car ses fenêtres joignent mal, tandis que la maison du notaire et du médecin sont neuves, en briques fraîches, ont des jalousies vertes, un toit de tuiles rouges fabriquées à la mécanique et que le temps ne salira pas, ont des encadrements de fausse pierre autour de leurs croisées, et une grille de fronton bonzée d'argent à la porte principale. Mais toi, si tu veux,



«FREDERIC NIETZSCHE»



«DESOLACIÓ», ESTATUA DEN LLORENS ROSSELLÓ †

Ayuntamiento de Madrid



ou plutôt si tu peux, ressentir la beauté de ces simples choses, familières et franches, sincères et loyales, il te sera donné, peut-être, d'en tirer quelques pensées et quelques émotions. Regarde!

Regarde, au dessus de cette porte, la mig-nonnette fenêtre qui éclaire le mur du reflet du ciel mourant dans les vitres verdâtres; tout le ciel tient entre ces croisillons de bois et ce qui reste en lui de lumière s'est réfugié ce soir pour nous sur ces carreaux de verre, car le berceau de branches qui s'arrondit sur nos têtes nous empêche de le voir; ainsi, pour tous et pour chacun, à chaque minute, tout le trésor de la nature et de la vie s'offre entier, et le cœur des hommes peut y puiser.

Regarde; entre les dalles disjointes de la cour, sauf dans le tout petit sentier qui mène du portail à la porte blanche, l'herbe pousse; les pas humains suivent toujours la même route, assez large pour le conduire à la joie ou à la douleur.

Dans la fenêtre, le ciel est mort; l'ombre, graduellement, s'entasse sur les choses; il ne reste plus du tout de lumière dans l'air. Cependant, à travers ces ténèbres pâles que pas un souffle n'agite, la porte blanche continue de luire doucement.

Elle est, on le sent, close maintenant; le silence est lourd comme un vol de phalènes; il faut parler très bas comme au seuil d'un mystère.

GABRIEL MOUREY

Noves & velles

ENS EN ALEGRÉM.—Don Mariano Benlliure, escultor i acadèmic de San Fernando, ha sigut nombrat Director de l'Academia de Belles Arts de Roma. Gran ocasió es aquesta pera demostrar en la práctica lo que pugui haver-hi de veritat en les idees del seu discurs de recepció á l'Academia.

DIBUIXOS DEN J. LL. PELLICER.—Gracies al bon volguer den Raimond Casellas i dels actuals posseïdors del dibuixos que pertenesquen á *l'Il·lustració Catalana*, podem publicar uns quants dibuixos del que fou el nostre ben volgut amic, en Joseph Lluís Pellicer, quines obres se vendrán en el Palau de Belles Arts aon s'instala l'exposició de tot quant l'hi pertenesqué.

SOCIETAT WAGNERIANA.—S'ha constituit á Barcelona una societat wagneriana, que té per objecte, ademés d'extendre el número d'admiradors del gran music alemany, fer fruir lo mes possible als que'n sentin les obres, analissant-ne el fons i'ls motius de la forma. Ha donat ja varies conferencies orals i

musicals al nou saló Chassaigne, ab el concurs del mestre Antón Ribera i del crític Joaquím Pena. Desitjem llarga i forta vida á n'aquet nou element de cultura, que podrie servir d'exemple á altres aficions á les Arts.

SALÓ PARÉS. *Un quadro den Joan Llimona.*—En l'última exposició de Novembre, ha figurat á cànn Parés un admirable quadro den Joan Llimona, vigorosament sentit com idea i no mes poc ensopegat com enquadrament realiste. El titulave *la mala filla* i venie á ser una mena de *filla pródiga*, tornant á la rústica Llar, per ella abandonada, malalta, pobra, dolorida i arrepentida. Sense volguer comprometre al nostre pintor, amb exagerades alabances i contra'l parer general no titubeijem en declarar que'ns agrada molt mes que altres obres seves. Mes aquí no vol el públic compendre l'idealisació dels fets corrents, i sols ha vist en la tela den Joan Llimona, la figura d'una dona visiblement escarvalenca, la campana del paller i tot lo mes, la ben encertada llum del crepuscol.—En quant á l'harmonia entre aquesta llum i l'apagament d'una vida esgarriada, res se'n ha capít, fora



«RECORDATORI ARTÍSTIC»

(DE DONYA MERCÉS CASAS DE VILANOVA¹₄)

d'una petita minoria, sent aixís que's tracta d'una obra que deurie interessar á les multituds perquè parla plásticament als cors i á les intel·ligencies.

SOCIETAT D'ESTUDI I DE PROPAGANDA DE LA LLENGUA CATALANA.— Amb aquest títol s'ha constituït á Barcelona, una societat que tindrà per objecte l'estudi de la llengua catalana, amb el fi de depurarla, enriquir-la i perfeccionar-la treballant per l'expansió de la mateixa.

En son membres, els senyors següents:

President, don Antoni Rubió y Lluc; Se-

cretari, don Joaquim Casas-Carbó; Tresorer, don Frederic Puigsamper; Vocal primer, don Joseph Rogent i Pedrosa; Vocal segon, don Joan Maragall; Vocal tercer, don Ildefons Suñol; Vocal quart, don Pompeu Fabra.

La societat, se proposa:

- 1.^r L'establiment de cursos elementaris i superiors de llengua catalana.
- 2.ⁿ L'institució d'escoles catalanes.
- 3.^r La publicació d'obres d'estudi de la nostra llengua.
- 4.^t La publicació de llibres pera escoles catalanes.
- 5.^t La traducció en català d'obres mestres de les literatures estrangeres.

Y, per últim, qualsevol altre medi analec que la Junta Directiva cregui conduent á l'objecte de la Societat.

Art. 4.¹ La Societat tindrà'l seu domicili á Barcelona, Ronda de l'Universitat, 20, ó en aquell altre local que la Junta Directiva cregui més convenient.

La Societat podrà establir dependències ó delegacions en qualsevol altra població de Catalunya ó fóra d'ella.

Pèl & Ploma desitja prosperitat á la nova Societat que tant pot contribuir al espendiment de la nostra cultura.

QUADRO DEN MÁ S Y FONDEVILA.
—En l'establiment Robira, del carrer de Fernando, ha sigut esposat un cuadro den Arcadi Más y Fontdevila, representant una professó en la *devallada* de Sitges.—Vigorosament estudiat i felisment realisat, el cuadro del eminent mestre catalá, ha sigut objecte de les merescudes alabances de tota la premsa barcelonina, á quin bon desitg ens unim, encara qu'hauriem empleat altres paraules i adjectius. Am totes les qualitats de les obres conegudes del mateix autor, hi trobém creixent fermesa en el dibuix i perfecta entonació en el color, que sense deixar de ser bonic, es just.

Aquet cuadro, es digne parió de la *sagrada familia*, darrerament esposada al mateix establiment.

BIBLIOGRAFIA.—L'escriptor brazileny Magalhães de Azevedo, ha publicat un curiós fascícol, quin títol es: *A Leão XIII poeta latino*. Ademés dels versos portuguesos, hi ha la traducció italiana d'en José Cellini la versió llatina de Cesar de Titta. L'autor de *Balladas e phantasias*, de les que n'es tractárem l'any passat l'hermós camafeu á l'imatge de la *Loie Fuller*, continúa en l'última obra, tant poeta pintor com en sos es-

crits precedents. Tant pictóricament extréu els encants de la hierática dança imaginada per la graciosa americana, com esculpeix en baix relleu hermosament escrit, la visió de Lleó XIII, solcant l'inmens estol de creients reunits als seus peus. Veigis sino, el seu dir:

Viram-te já meus olhos, em dia de grave beleza,
Passar, con summas pompas, entre ajoelhadas turbas,

Passar, exangue e debil, envolto em hierático manto,
Onde pela aurea lhama gemmas subitis fulgiam;

A fronte, eburnea torre, curvando ao terrífico pèso
Da triplici corôa, que esmasa os mais possantes:

As mãos, diáphanas quasi, com gesto senil soerguendo,
Para espalhar as benções do coração paterno.

Ias, pairando no alto, de brancos flabellos cercado
Que se meneavan lentos, como captivos cysnes.

O teu suspenso throno, qual mystica barca, vogava
Sobre as compactas ondas da multidão humana.

HABEM rebut la següent carta, que publicquem, aprofitant l'ausència del nostre amic R. Casas, á qui va dirigida, perquè d'ella's desprenen certes consideracions altament favorables á l'obra enviada al concurs.



«RECORDATORI ARTÍSTIC»

(DEN JOSEPH CODINA †)

«GRAN CONCURSO UNIVERSAL. — (Segundo de la série).

Para un cartel anunciador de los cigarrillos «París».

15 premios: por valor de 22,000 francos. Primer premio: 10,000 francos. Secretaría, calle de la Esmeralda, núm. 258.

»Sr. Don Ramón Casas.

»En cuanto á su obra de Vd., y sin que pretendamos hacer crítica de ningún género, pues nos confesamos incompetentes, le diremos que ha sido desde el primer día y continúa siendo nuestra favorita; pero convenimos también en que la parte accesoría, ó sea la inscripción, no se adapta á las exigencias del cartel de réclame. Aquel «Cigarrillos París» queda confundido y casi imperceptible en el fondo gris del cartel. Lástima de letras que no sean más grandes y que la tinta no ofrezca un contraste bien marcado en el fondo del cartel!

»Pero como la premura con que hay que hacer la reproducción del cartel para su aplicación á la réclame de esta casa impide el remitir á Vd. la obra para hacer en ella las pequeñas modificaciones apuntadas, hemos confiado el trabajo á un reputado artista de esta capital, quien, respetando la integridad de la figura, procurará que el título de los cigarrillos, objeto principal del cartel, tenga todo el realce conveniente.

»Réstanos ahora comunicarle que el señor Malagrida, organizador y propietario del Concurso, se embarcará para Europa en Marzo del año próximo, llevándose consigo los 31 carteles que han obtenido premio, los cuales exhibirá en Exposición pú-

blica en Barcelona, Madrid, París y Milán.»

La carta va firmada per els nostres compatricis senyors Malagrida i Casellas, propietari el primer, de la marca qu'ha obert el concurs, del que fou secretari l'altre senyor.



«L'ESCUPTURA DE LA PORTADA» (REVERS)

FAC-SÍMIL.—Pera no retrassar mes l'aparició del present número, no repartirém el *fac-símil* que teniem costum de publicar cada dos mesos. — Ho farém en el número próxim i l'obra reproductora serà la famosa adoració dels Reis que posseheix la parroquia del Pí i que s'atribueix á Viladomat.

Obrador Gràfic. Thomas. Barcelona